

quid est, habeat rationem sufficientem, cur sit, et ut quævis ratio sufficiens, dum est, habeat quoque suum rationatum, non tamen rationatum necessario existit, nisi ex hypothesis, quod ejus ratio sufficiens, quæ contingenter existit, exstet; et nec ratio sufficiens necessario existit, nisi ex hypothesis, quod contingenter ponatur: prorsus sicut necessitas, quam mundus nunc existit, consequitur hypothesis, quod existat, quodlibet enim dum est, necessario est. Jam vero necessitas, quæ in hypothesis quadam contingente innitur, contingentiam nequaquam tollit.

2. Omnes veritates, quæ per principium contradictionis immediate demonstrantur, sunt absolute necessariae: ergo etiam omnes veritates, quæ per principium contradictionis mediate demonstrantur, sunt absolute necessariae, c. p. Ideo primum: quia eae veritates non possunt esse aliter propter principium contradictionis; sed etiam id contingit in iis, quæ mediate ex principio contradictionis demonstrantur: ergo si etc. etc.

¶ c. ant n. con. ad prob. c. M. n. m. Ratio dispar est; quod propter principium contradictionis ita est, id ita est, quia si ita non esset, idem simul esset et non esset, ut patet in rotunditate circuli; atque hoc contingit in iis veritatibus, quæ immediate per principium contradictionis demonstrantur. Contra quod propter principium rationis sufficientis ita est, id ita est, quia, cum utrumque esse possit, adest ratio sufficiens, ut ita sit, et non adest ratio sufficiens, ut non ita sed aliter sit, ut patet in existentia mundi: hoc eventus in veritatibus, quæ mediate solum per principium contradictionis demonstrantur. Colligimus id ex ipsa veritatum natura: quæ principium nec efficit, nec immutat, ipsæ enim veritates ob naturam, quam antea habent, aptæ sunt, ut ad hoc potius, quam illud principium immediate reducantur. Discrimen porro duplicis hujus demonstrationis in eo ponitur: demonstratio ex principio contradictionis immediate petita versatur circa essentialitates rerum per se necessarias, et quæ cum iis connectuntur, generaliter procedit, atque ab omni hypothesis vel statu abstrahit, ut patet in quovis theoremate geometrico; demonstratio vero ex eodem mediate, atque vel hoc ipso ex principio rationis sufficientis immediate ducta agit de existentibus rerum de se contingentibus, et ad casus singulares restringitur, ponitque hypothesis contingentem quod vel ratio sufficiens, vel rationatum, jam existat. Ita exempli causa ex eo, quod mundus ut rationatum existat, demonstratio existentiam rationis sufficientis, voluntatis nempe Dei; aut ab opposito, si aliunde notum foret inesse in Deo voluntatem, ut mundus existat, demonstrarem inde existere quoque ejus rationatum, nimirum mundum; jam quaeso, sequiturne inquit, ut Deum necessario velle, aut mundum necessario existere, tametsi absolute repugnet, ut vel posita Dei voluntate mundus, vel posito mundo Dei voluntas non existat?

SECTIO II.

DE PROPRIETATIBUS ENTIIUM MAXIME UNIVERSALIBUS.

QUAE HUIUS SECTIONIS SUMMA?

XXVIII. Statutis jam primis demonstrationum principii ipsa entis notio, ac universales ejus proprietates investigandæ veniunt (§. 7.). Campus hic quidem se aperit latissimus: ego tamen ea solum seligam, quæ prae reliquis scitu necessaria sunt, et eo unumquodque ordine adducam, qui subsequentibus demonstrandis inservit.

CAPUT I.

De Impossibili, et Possibili.

QUID IMPOSSIBILE, ET POSSIBILE?

XXIX. *Impossibile* vocamus illud, quod in suis notis essentialibus contradictionem involvit, ut *circulus quadratus*; est enim impossibile, ut aliquid simul sit, et non sit. *Possibile* contra illud est, cuius notae essentialis sibi non opponuntur: ut *circulus rotundus*.

Coroll. 1. Cum notae oppositae consociantur; notae quæ ponuntur, simul tolluntur, proindeque nihil remanet, sicut cum a posito ternario auferitur ternarius: igitur impossibile est *nihilum*.

Coroll. 2. Impossibilis nulla datur idea, et si quæ haberi putetur, fallax est, seu deceptrix, ac termino inani exprimenda (§§. 51. cor. 3. schol. et 77. schol. log.).

Coroll. 3. Et ab opposito possibile est *aliquid*, potestque aliqua idea repraesentari; et omnis idea, in qua non conjunguntur notae sibi oppositae, est vera idea, habetque obiectum possibile.

Schol. 1. Etiam possibile, quando non existit, nihilum est; quare, ut discrimen statuatur, illud *nihilum positivum*: impossibile vero, *nihilum negativum* vocantur philosophi. Inde intelligi potest sensus canonis: *ex nihilo nihil fit*: ex nihilo nimirum negativo effecti omnino nihil potest.

Schol. 2. Ex eo, quod nulla de impossibili idea formari possit, non sequitur, omne id, quod intelligere non possumus, esse impossibile, ut pessime ratiocinatur Joan. Clericus; sed horum velut oblitus saniora paulo post praecipit: *impossibile igitur dicere non possumus, quæ nescimus, an una consistere queant, nec ne; hoc autem nescimus, quando eorum, quæ comparamus, natura nobis ignota est (Praef. ad Ontol. §. 8. Ontol. cap. 14. §. 8.)*

QUID POSSIBILITAS INTERNA, ET EXTERNA — QUIS CONTRVERSARIE STATUS?

XXX. Possibile vel in se, notisque suis essentialibus, quæ secum non pugnant, spectatur, vel refertur ad vim et efficaciam causæ, a qua produci potest: illud *interne*, hoc *externè* possibile esse dicitur. *Schol. Sic, quia non repugnat, ut ex marmore fiat statua, hæc inter-*

ne esse possibilis; at si ponas nullum extare artificem, eadem erit externe possibilis; quod si is existat, statua tam interne, quam externe possibilis evadit. Est igitur possibilitas interna ipsa in notis essentialibus contradictionis absentia, seu quod idem est, *habilitas ad existendum fundata in concordia notarum essentialium*, externa vero *habilitas ad existendum fundata in vi, ac virtute causae producentis*, habeturque, cum adest causa quae possit producere id, quod interna possibilitate gaudet. Facile porro inde colliges, quid sit impossibilitas interna, ac externa. Verum haec possibilitatis rerum partitio aeres nacta est inter philosophos adversarios, unde necesse est, ut solidis confirmetur argumentis: quod ut rite fiat, primum omnis controversiae status ante tironum oculos ponendus est (§. 202. sch. l. 1. log.). Quaestio haec fere revocatur tota ad res a Deo procreandas: ad hanc enim normam de aliis mutatis mutandis, ratiocinandum erit. Sunt nempe nonnulli, qui omnem possibilitatem rerum internam, et habilitatem ad existendum, quae ipsa illarum natura fundetur, tollunt, solumque externam fundatam in viribus causae efficientis, sive in Dei omnipotentia agnoscunt; hi rogati, *cur alter mundus sit possibilis?* respondent, *quia Deus est omnipotens*. Sunt ex adverso alii, qui utramque possibilitatem propugnant, asseruntque Deum nihil, quod in natura sua contradictionem involvit, producere posse: horum opinio ratio adaequata, cur aliquid possibile, seu existere posse dicatur, partim ab ipsa rei natura, partim ab omnipotentia Dei repetenda est: quare cum quaeritur, *cur alter mundus existere possit?* reponunt: *quia ob carantiam contradictionis in notis essentialibus habilis est ad existendum, et quia Deus pollet potentia efficiendi, quidquid in se non repugnat*. Utra harum verior sit, jam videamus.

XXXI. *Si non datur impossibilitas interna, tunc ideo solum aliquid existere non potest: quia Deus illud nequit efficere*. Si non datur impossibilitas interna, tunc ratio cur aliquid existere non possit, non erit in illo ipso, sed in Deo; sed si ratio, cur aliquid existere non possit, est in Deo, tunc ideo solum aliquid existere non potest, quia Deus illud nequit efficere: ergo si non datur impossibilitas interna, ideo solum aliquid existere non potest, quia Deus illud nequit efficere.

Coroll. Ergo etiam inverse; si ideo solum aliquid existere non potest, quia Deus illud nequit efficere, tum non datur impossibilitas ipsis rebus interna.

Schol. Theorema praesens per applicationem ad casus singulares mirifice illustratur (§. 228. schol. n. 5. log.). Certum est si principii contradictionis sphaeram quadratam existere non posse, esse enim, et simul non esse sphaera: fingamus jam in sphaera quadrata non inesse impossibilitatem internam, quid igitur erit causae, cur tamen existere nequeat? profecto nihil restat aliud, quam ut dicamus sphaeram quadratam ideo solum existere non posse,

quia Deus illam nequit efficere. Similes applicationes in sequentibus hisce theorematibus tute facies.

XXXII. *Si aliquid ideo solum existere non potest, quia Deus illud efficere nequit, omnipotentia Dei limitibus circumscribitur*. Si aliquid ideo solum existere non potest, quia illud Deus efficere nequit, tum huius impossibilitatis ad existendum nulla alia ratione cogitari quidem potest, quam imbecillitas omnipotentiae divinae; sed si omnipotentia divina imbecillis est, ea limitibus circumscribitur: ergo si aliquid ideo solum existere non potest, quia Deus illud non potest efficere, omnipotentia Dei limitibus circumscribitur.

XXXIII. *Si non datur impossibilitas interna, omnipotentia Dei limitibus circumscribitur*. Si non datur impossibilitas interna, tum aliquid ideo solum existere non potest, quia Deus illud nequit efficere (§. 31.); sed si aliquid ideo solum existere non potest, quia Deus illud nequit efficere, tum omnipotentia Dei limitibus circumscribitur (§. praec.): ergo si non datur impossibilitas in ipsis rebus interna, omnipotentia Dei limitibus circumscribitur.

XXXIV. *Si non datur possibilitas interna; etiam non datur impossibilitas interna*. Si non datur possibilitas interna, tunc ideo solum aliquid potest existere, quia Deus illud potest efficere: ergo etiam ideo solum aliquid non potest existere, quia Deus illud non potest efficere: sed si ideo solum aliquid non potest existere, quia Deus illud nequit efficere, tum non datur impossibilitas interna (§. 31. cor.) ergo si non datur impossibilitas interna, neque datur possibilitas interna.

XXXV. *Si non datur possibilitas interna, omnipotentia Dei est limitata*. Si non datur possibilitas interna, etiam non datur impossibilitas interna (§. praec.); sed si non datur impossibilitas interna, omnipotentia Dei est limitata (§. 32.): ergo si non datur possibilitas interna, omnipotentia Dei est limitata.

DATUR POSSIBILITAS INTERNA?

XXXVI. *Datur possibilitas interna*. Si non datur possibilitas interna, omnipotentia Dei est limitata (§. praec.); sed omnipotentiam Dei esse limitatam est manifeste contradictorium, et absurdum: ergo datur possibilitas interna.

Coroll. 1. Adaequata igitur ratio, cur aliquid possit existere, non in sola omnipotentia Dei reponitur, sed requiritur praeterea habitus rei interna ad existendum.

Coroll. 2. Omnipotentia Dei se porrigit ad omnia, et sola possibilia, sive, ut ajunt, producibilia: hinc rite definitur, quod sit *potentia, quae potest efficere, quidquid est possibile*, estque ipsa rerum possibilitas externa.

Coroll. 3. Universim nunquam potest dari externa rei cuiuspiam possibilitas sine interna; et neque interna sine externa, attamen comparate dumtaxat ad Deum: inde si vis demonstrare argumento positivo, posse a Deo aliquid effici, antea demonstrandum tibi erit, illud in se non repugnare.

ARGUMENTIS ADVERSARIORUM RESPONDETUR.

Schol. Quae ab adversariis opponuntur, haec fere sunt. Ajunt.
1.) Ponuntque hypothesis per se quidem absurdam. Si nimirum fingamus cessare quasi, vel tolli in Deo omnipotentiam, tolleretur eo ipso omnis rerum possibilitas. Inde sic inferunt illud, quo sublato tollitur omnis rerum possibilitas, est sola; et adaequata ratio omnis possibilitatis, sed sublata in Deo omnipotentia tollitur omnis rerum possibilitas: ergo omnipotentia Dei est sola, et adaequata ratio omnis possibilitatis.

¶ *d. M.* Illud, quo sublato tollitur *formaliter* omnis rerum possibilitas, est sola etc. *c. M.* Illud, quo sublato tollitur partim *formaliter*, partim *consequenter* omnis rerum possibilitas, est sola, et adaequata ratio omnis possibilitatis, *n. M. et sic d. m. n. con.* Cum omnipotentia Dei vi definitionis suae sit solum possibilitas rerum aeterna (§. praec. cor. 2.), ea sublata tollitur quidem *formaliter* possibilitas externa, interna vero tantum *consequenter*; ex eo enim, quod tollam in Deo omnipotentiam, per conclusionem legitimam infero nullam amplius *per se* internam rerum possibilitatem: nimirum, cum omnipotentia sit potentia, quae potest producere quidquid est possibile, tamdiu fingere non possum cessare in Deo omnipotentiam, quamdiu cogito superesse aliquid, quod sit in se possibile. Dicitur porro re aliqua vel intellecta, vel posita, vel ablata *formaliter*, vel intelligi, vel poni, vel auferri illud omne, et solum, quod in rei illius conceptu formalis, id est, in definitione essentiali ponitur ut *essentiale constitutum*, vel ut nonnulli cum veteribus dicunt, quod *importatur in recto*: illud contra re aliqua intellecta, posita, vel ablata *consequenter* intelligitur, ponitur, vel auferitur, quod vel prosum in definitione rei locum non habet, sed tamen cum uno ex constitutivis *connoctitur*, vel ponitur quidem in definitione, an non ut constitutum, verum dantaxat ut *terminus*, seu *objectum*, vel ut alii loquuntur, *importatur in obliquo*: sic posito, vel ablato homine *formaliter* ponitur, vel auferitur vis sentiendi, et ratiocinandi, consequenter vero capacitas eruditionis: sic quoque ablata omnipotentia Dei tollitur *formaliter* possibilitas externa, quae in *obliquo* importatur; cum sit potentia potens producere omne possibile. Jam vero ex eo, quod sublata omnipotentia Dei interna rerum possibilitas consequenter tollatur, nequaquam sequitur hanc omnipotentiam esse solam, et adaequatam rationem omnis rerum possibilitatis; sicut ex eo, quod si nullus in republica male agat, scelera formaliter cessent et consequenter actus justitiae vindicativae, non sequitur justitiam vindicativam constitui per scelera, aut vicissim.

2.) Aliam, nec minus absurdam afferunt hypothesis, qua fingitur Deus non existere, ajuntque: in hypothesis Dei non existentis nulla res esset possibilis, ergo tota rerum possibilitas sita est in Deo,

atque adeo in ejus omnipotentia. *Ant. n.* quod interne est possibile, potest existere; sed in hypothesis Dei non existentis nulla res posset existere: ergo in hypothesis Dei non existentis nulla res ne interne quidem foret possibilis. Addunt: Deo non existente ipsa rerum essentia periret: ergo nulla res posset existere, ex defectu habilitatis internae; ubi enim nulla est essentia, ibi nulla est notarum essentialium concordia, hac vero absente ipsa rei interna habilitas ad existendum deficit.

¶ *d. ant. externae, c. ant. internae, n. ant. et con.* Etiam in hac hypothesis manerent verae ejusmodi enuntiationes, *notae essentialis hujus, vel illius rei non involvit contradictionem*: ac proinde posset res ratione suae essentiali existere, gauderetque possibilitate interna, periret tamen possibilitas rei externa, quia Deo non existente nulla extaret causa vi eam producendi instructa. Sic si ponamus nullum existere in orbe artificem, qui ex hoc marmore sciat efficere statuum, statua quidem erit externe impossibilis, interne tamen possibilis, quia vera manet haec propositio; *non est contradictorium, ut ex marmore statua efficiatur*. Nisi dicas ex una contradictione sequi alteram: sed ab hoc objecto abstrahit.

Ad prob. d. M. potest existere, ita tamen, ut egeat actione causae efficientis ad accipiendum existentiam *realem, c. M.* ut ea non egeat, *n. M. d. m.* sed in hypothesis Dei non existentis nulla res posset existere, idque *ex defectu actionis causae efficientis, c. m.* idque *ex defectu habilitatis internae, n. m. et con.* Si Deus non existeret, nulla extaret causa, quae rem ab concordiam notarum essentialium de se quidem habilem, attamen de se quoque indifferentem ad existendum producat: petet igitur, etiam in hypothesis Dei non existentis sublata possibilitate externa remanere internam, rationemque, cur tum res existere non possent, non in defectum habilitatis internae, sed in absentiam causae productentis refundi debere.

Ad id, quod additur, rursus d. ant. Deo non existere ipsa rerum essentia *proxime intelligibilis* periret, *c. ant.* etiam *remote intelligibilis, n. ant. et con.* Essentia entis, ut entis, est ipsa ejus possibilitas; ut in sequente capite patebit: dicitur *intelligibilis*, cum sit in statu pure logico, consistatque in veritate obiectiva: *ens hoc in suis notis essentialibus non involvit contradictionem*: haec porro veritas, ut quaevis alia, est per se intelligibilis nec id habet a quopiam intellectu, est enim per se apta, ut ab aliquo intellectu cognosci possit, neque generatim loquendo, intellectus efficit veritates *intelligibiles*, sed *intelectas*: atque haec est *remota* veritatem *intelligibilis proxima* verum tam adesse censenda cum adest intellectus, cujus objectum veritas quaequam actu esse possit. Cum igitur Deo non existente nullus existeret intellectus, perirent omnino in absurda haec hypothesis essentialis rerum et sunt proxime intelligibiles; at hoc non efficit, ut essentialis re-

rum, prout remote, et in se sunt intelligibiles, non remaneant, atque adeo etiam, ut Deo non existente nulla detur rerum possibilitas interna.

3.) Rem esse possibilem, et rem posse a Deo effici idem significat; sed rem posse a Deo effici habetur a sola Dei omnipotentia: ergo etiam rem esse possibilem habetur a sola Dei omnipotentia.

R. *I. M.* rem esse tam interne, quam externe possibilem et rem posse a Deo effici, idem significat, *c. M.* rem esse interne solum possibilem, et rem etc. *n. M. d. m.* sed rem posse a Deo effici supposita jam possibilitate interna, habetur a sola Dei omnipotentia, *c. n.* hoc non supposita *n. m.* et con. Cum dico: *res haec est possibilis*, nihil aliud dico, quam *essentiales rei hujus notae non involvunt contradictionem*, in quem conceptum, ut patet, omnipotentia Dei non ingreditur; cum vero dico: *res haec potest a Deo effici*, dico: *Deus habet potentiam hanc rem ex se habilem ad existendum efficiendi*; hic vero conceptus, cum et potentiam Dei, et habilitatem rei comprehendat, utramque rei possibilitatem tam internam, quam externam significat. Ut igitur prior illo huic aequivaleat, necesse est, ut hunc sensum contineat: *res haec tam interne, quam externe possibilis est*. Nec obest, quod hi duo conceptus se mutuo inferant, id enim solum ex acutissima utriusque possibilitatis connexionem oritur; est quippe omnipotentia Dei potentia potens producere omne possibile; unde quam primum res est possibilis Deum illam efficere potest, et quam primum Deus rem efficere potest, illa in se est possibilis. Paritas ab intellectu divino petita rem mirifice illustrat; nam hic quoque omne, et solum illud, quod intelligibile est, intelligit.

4.) Possibilitas haec interna fore aeterna: sed praeter Deum nihil potest esse aeternum; ergo id genus possibilitatis dari non potest. *m. p.* Nihil potest esse omniseium, vel omnipotens praeter Deum etiam tantum in, et pro statu logico: ergo etiam nihil potest esse aeternum tantum, in et pro statu logico praeter Deum *c. p.* Ideo nihil potest esse omniscium etc., quia omniscientia vel omnipotentia sunt attributa soli enti infinito proprio: sed etiam aeternitas est attributum soli enti infinito proprio: ergo si nihil potest esse omniscium etc. etc.

R. *d. M.* fore aeterna in et pro statu logico *c. M. in*, et pro statu physico, *n. M. sic d. m. n. con.* Possibilitas rerum interna consistens in hac veritate objectiva: *res in suis notis essentialibus non involvunt contradictionem*, eo solum sensu aeterna est, quod haec enunciatio semper fuerit vera, ac nullum momentum concipi possit, quo cum veritate dici potuisset falsa, quodque veritas haec de se semper fuerit intelligibilis, et reapse ab intellectu divino a tota aeternitate intellecta. Jam vero aeternitas talis est duntaxat logica, et idealis, neque propterea possibilitas interna aliquid reipsa physice et in statu actuali fuit ab aeterno, multo minus inde aliquid contra Deum, cui soli aeternitas physica competi, ergui potest. Ho-

dem prorsus sensu possibilitas interna dicitur necessaria, ac immutabilis, quod nimirum a tota aeternitate necessarium et immutabile fuerit, ut haec enunciatio vera sit: *res in suis notis essentialibus non involvunt contradictionem*; unde haec pariter necessitas ac immutabilitas ad statum duntaxat logicum pertinet.

Ad *prob. c. ant. n. con.* ad hujus *prob. d. M.* quia omniscientia, vel omnipotentia, sunt attributa soli enti infinito (tam quoad statum logicum, quam quoad statum physicum, propria, *c. M. tantum quoad statum physicum, n. M. sic d. m. n. con.* Omnipotentia, omniscientia, allaque similes perfectiones sunt attributa ejus generis, ac naturae, ut si vel in statu logico darentur, jam rite inde concluderetur dari ens infinitum saltem in genere scientiae et potentiae etc. atque inde haec attributa non modo pro statu physico, vero etiam pro statu logico soli enti infinito competunt, quam ob rationem dari nequeunt in statu pure logico, absolute enim repugnat, ut detur ens infinitum in statu pure logico, cum illud deberet posse produci. Ab opposito vero aeternitas logica est ejusmodi attributum, ut de se sola non efficiat ens ullo in genere infinitum; etsi enim detur ens in statu logico aeternum, non tamen valebit haec conclusio: *datur ens infinitum in statu logico*. Ratio est: quia ad ens infinitum non sufficit aeternitas logica, sed requiritur omnino physica, cum ens infinitum ob suam infinitatem semper actu existere debeat. Igitur aeternitas physica, non item logica est attributum soli enti infinito proprio.

Quodsi responsione hac non contentus argumentum continues, diccasque; omniscientia, et omnipotentia sunt attributa soli enti infinito quoad utrumque statum propria: ergo etiam aeternitas est attributum soli enti infinito quoad utrumque statum proprium: ulteriores dictorum rationem adferam, ac verum discrimen sic porro exponam. Omniscientia et omnipotentia sunt attributa absoluta, nullamque ad ullum statum relationem habent, ac prorsus neque cum statu logico, neque cum statu physico connectuntur. Inde si daretur ens omniscium, vel omnipotens in statu logico, deberet illud etiam sic produci posse, atque sic productum maneret omniscium, vel omnipotens in et pro statu quoque physico, hoc est, ens saltem in linea scientiae vel potentiae infinitum. Contra aeternitas logica, vel aeternitas pro statu logico, de qua hic solum sermo est, ita essentialiter connectitur cum statu logico, ut ab illo divelli, et in statum actuale transferri nequaquam possit; cum enim ens, quod vi suae essentialis, seu possibilitatis aeternum est, in et pro statu logico produciatur, non propterea aeternum est in, et pro statu physico, in hoc quippe per sui productionem acquirit initium existendi: quia tamen ens illud jam quidem actuale simul tamen possibile manet, retinetur quoque aeternitas ea, quae ad statum logicum, seu possibilitatis pertinet.

5.) Si daretur possibilitas interna, Deus illam in procreandis creaturis praexigeret; sed hoc dici non potest, fore enim omnipo-

tentia Dei limitata: ergo. Neque juvat dicere hanc possibilitatem esse solum terminum, vel objectum actionis divinae: nam et si marmor sit tantum terminus, et objectum actionis, tamen artifex, qui sine eo statum efficere non potest, imperfectus, et limitata est, quia nempe terminum suae actionis sibi efficere non potest; ergo pariter idem de omnipotentia Dei dicendum.

R. d. M. tanquam terminum vel objectum suae actionis *c. M.* tanquam causam adjuvantem, vel determinantem, *n. M.* sic *d. m. n. cons.* Possibilitas interna, sine qua omnipotentia Dei agere non potest, non adjuvat omnipotentiam in agendo, nec vires illius supplet, ut cum qui alteri in elevando graviori pondere succurrit; neque determinat omnipotentiam Dei ad agendum, sed tam actionem, quam ejus omissionem ipsi prorsus liberam relinquit; quod si alterum horum eveniret, manifeste inde sequeretur limitatio omnipotentiae divinae. Est igitur haec possibilitas *objectum* don-taxat omnipotentiae divinae, *terminus*, in quo ejusdem actio terminatur, vel si *mavis, conditio*, sine qua nullius rei procreatio fieri potest. Neque hoc mirum est, omnis enim potentia ex natura sua requirit aliquid objectum, sunt quippe potentia, et objectum correlata: sic intellectus divinus quoque, ut cognoscat, exigit terminum, vel objectum cognoscibile, neque ullo modo, quod cognoscibile non est, cognoscere potest, quin tamen propterea infinitae ejus perfectioni vel minimum debeat. Igitur etiam omnipotentia Dei nihil ideo perfectionis amittit, quod ad actionem suam exigit terminum producibilem, et nullo modo producere possit, quod in se producibile, seu possibile non est. Ex his porro patet, quod sensum continet haec enuntiatio: *Deus potest aliquid producere, quia illud est possibile*, si vera esse debeat: nimirum vocabulum *quia* denotat solum conditionem, vel objectum praerequisitum; non vero causam, vel rationem a priori. Nam Deus, quidquid in se est possibile potest producere, *quia* cum sit ens infinitum, ad illius essentiali pertinet posse producere, quidquid est possibile: paritas ab intellectu rursus accommodatissime servit, estque proinde adversariis indidentem inculcanda.

Quod vero ad artificem, de quo supra dictum est, attinet. Artifex materiam physice praesistentem exigit; nequit enim illi existentiam tribuere, sed, quod unum potest, partes diverso modo disponendo figuram inducit. Deus vero, dum possibilitatem logicam ut terminum suae actionis exigit, illam simul per eandem actionem ex statu logico in quo physice nihil erat, transfert in statum physicum: unde immensum hoc discrimen oritur in eo positum, quod res producta quoad totum suum *esse* physicum a Deo; statua vero quoad solam suam formam ab artifice pendeat.

Sed dices fortasse: si omnipotentia Dei sibi non posset efficere terminum physicum suae actionis, ea foret limitata: ergo etiam cum omnipotentia Dei non possit efficere terminum logicum suae actionis, ut ex concessis habetur, ea erit limitata. Verum neque, id, quod

in conclusione infertur: imprimis enim si omnipotentia non posset efficere terminum physicum, tunc res existentes suam existentiam non a Deo, sed vel a se, vel aliunde accipere deberent, quod in Deo imbecillitatem argueret: contra, si omnipotentia non posset efficere terminum logicum, tunc omnipotentia id non potest, quod vi suae essentiae, et naturae posse non debet, atque eam ob rem nullus in illam defectus redundat. Nempe omnipotentia efficiens sibi terminum logicum suae actionis contradictoria est, et absurda, quemadmodum intellectus, qui sibi efficit terminum intelligibilem, repugnat. Jam vero neque potentia contradictoria perfectio dici potest, neque propterea, quod ea desit, nulla in Deo cadit imperfectio; qui potius ideo Deus est infinite perfectus, quia nihil imperfectionis in eo continetur. Patent haec omnia iis rationibus, quibus praesentis theorematum veritatem demonstravi.

QUAE IMPOSSIBILIUM GENERA?

XXXVII. Sunt et alia impossibilium genera. Imprimis illud, quod (§. 29.) definitum est, dicitur *absolute* impossibile: huic opponitur *hypotheticae* impossibile, quod sub certis solum adjunctis repugnat; *sic repugnant tenebrae in cubili, dum illud a sole illuminatur.* Deinde aliud est *metaphysice*, aliud *physice*, aliud *moraliter* impossibile; illud idem est cum *absolute* impossibili, ut *circulus quadratus*; alterum, quod secundum stabilitas a Deo naturae leges fieri nequit, *sic ignis nequit stupam sibi admotam non comburere*: ultimum quod salvis morum, humanaeque prudentiae legibus, aut sine summa quadam difficultate fieri non potest, *veluti parentem optimum a filio probo occidi* (conf. §. 162. log.).

Coroll. 1. Quod absolute vel metaphysice est impossibile, nunquam fieri potest possibile; contra quod hypotheticae solum impossibile est; sublata ea conditione evadit possibile.

Coroll. 2. Quod si conditio nullo modo tolli possit, id quod quidem solum hypotheticae impossibile est, aequiparatur reipsa absolute impossibili: *sic absolute, et metaphysice impossibile est, quod Deus, salva sua sapientia, vel bonitate efficere non potest.*

Coroll. 3. Ea, quae physice, vel moraliter repugnant, ad hypotheticae impossibilia revocari posse per se clarum est.

Schol. Quod ad moralem impossibilitatem attinet, duo monenda veniunt. Primum, librorum scriptoribus frequenter in usu est, ut per impossibilitatem absolute pronunciatam solum moralem, ut majorem aliquam difficultatem intelligant; quare acume opus est, et si quando hoc vocabulum occurrit, verus sensus ex praescripto legum criticarum (§. 226. sch. log.) exigendus. Alterum: notio impossibilitatis moralis, quam vulgo Leibnitiani statuunt, aut prorsus erronea, aut saltem universalis non est: adlucum omnium loco Baumisterum. *Moraliter impossibile*, inquit, dicitur illud, quod quidem non in se contradictionem involvit, infert tamen repu-

nantiam in hoc, illove subjecto ob intercedentes subjecti illius perfectiones morales (Ontolog. §. 47.). Tum rei explicandas gratia exemplum adjungit: *deterius præferre meliori, non in se quidem involvit contradictionem, adeoque in se non est impossibile, at Deo tamen id est impossibile ob ipsius sanctitatem, et sapientiam. Tò deterius itaque præferre meliori repugnat sapientiae divinae, et sanctitati, tanquam perfectionibus Dei moralibus, adeoque est moraliter impossibile.* Haec certe definitio, tametsi, cum de rebus creatis, quarum perfectiones morales contingentes sunt, atque ideo abesse possunt, agitur, aliqua possit ratione tolerari, nullo tamen pacto ad Deum quoque extendi potest, proindeque universalis non est; moralis enim id genus impossibilitas in Deo a metaphysica nequaquam discrepat. Ratio est, quia quidquid pugnet cum perfectionibus Dei moralibus, est vera imperfectio: est autem metaphysice impossibile, ut vera sit in Deo imperfectio: igitur et metaphysice, non solum moraliter impossibile est, ut illud insit in Deo, quod ejus perfectionibus moralibus repugnat. Idem et hac ratione ostenditur: *electio minoris boni est ex mente Baumeisteri Deo hypotheticae, nimirum sub conditione, quod in ipso haec perfectiones morales sanctitas, et sapientia insint, impossibilis, atque hanc impossibilitatem ille morale vocat; jam vero quis nescit hanc conditionem absolute tolli non posse? evidens enim est Deum, utpote ens infinitum, sapientia, aut sanctitate nequaquam carere posse: consequens igitur est, ut moralis haec impossibilitas vim, et efficaciam absolute, ac metaphysice possideat (cor. 2.).* Quodsi vero ita, haec Leibnitianorum opinatio Deum fatali cuidam necessitati subjicit. Sed de hoc alias.

CAPUT II.

De Ente, ejusque Essentia, ac existentia, et quibusdam aliis huc pertinentibus.

QUID ENS, ET NON ENS?

XXXVIII. *Ens* voco id, quod est possibile; quod vero impossibile est, *Non ens*.

QUID DETERMINATUM, ET DETERMINATIO.

XXXIX. *Determinatum* dicitur, cum ex duobus contradictorie oppositis unum est, et alterum non; quodque ex duobus contradictoriis ensi competit, *determinatio* entis appellatur.

Schol. Rem oppositè declarat Bullingerus (*Diluc.* §. 28.): *pensitaris casibus, quibus aliquid determinatum dicitur, vel indeterminatum, deprehendo in prioribus rem ita esse comparatam, ut una propositionum de eà re contradictoriarum vera sit, et altera falsa; in posterioribus id non adesse deprehendo. An Titius est dives? dic: Titius est dives, non est dives. Altera pro-*

positio est vera, altera falsa. An homo est dives? dic: homo est dives, homo non est dives: non est altera vera, et altera falsa; potest utraque esse falsa, et utraque vera, prout subjectum homo vel universaliter sumitur, vel particulariter pro his, aut illis. Prioris dicitur determinata veritas, posterioris indeterminata (conf. §. 58. log.).

QUID REALITAS, DEFECTUS ET LIMES?

XL. *Realitas* est, quod aliquid ponit in ente; huic opponitur *defectus*. Cum igitur contradictorium unum ponat aliquid esse, alterum ponat aliquid non esse, illud est realitas, hoc defectus. Porro realitas vel conjungitur cum aliquo defectu, vel non; illa *limitata*: haec *absoluta, seu illimitata*: et defectus ulterioris realitatis *limes, sive terminus* audit. Generatim quidquid terminis circumscribitur, *limitatum, seu finitum*; quod vero nullo limite concluditur, *illimitatum, seu infinitum* est.

Coroll. 1. Omnis determinatio in ente vel realitas est, vel defectus.

Coroll. 2. Quidquid cogitari potest, vel finitum est, vel infinitum.

XLI. *Id, quod nullum negationem involvit, est possibile.* Quod non involvit contradictionem, illud est possibile (§. 29.), sed quod nullam negationem involvit, neque contradictionem involvit (§. 14. cor. 1. log.): ergo, id, quod nullam involvit negationem, est possibile.

NULLA REALITAS IN SE NEGATIONEM CONTINET.

XLII. *Nullas realitas in se spectata negationem involvit.* Realitas in se spectata est vel absoluta vel limitata (§. 40.); sed neutra in se spectata negationem involvit: non illa; cum enim sit absque defectu, merum esse, et nullum non esse involvit: non haec, si enim in se spectatur, abstrahitur a defectu, quocum conjungitur, et consideratur duntaxat, ut est realitas, ac proinde rursus merum esse, et nullum non esse involvit: ergo nulla realitas in se spectata negationem involvit.

Coroll. 1. Omnis realitas in se spectata est possibilis (§. 41.).

Coroll. 2. Realitas, quae possibilis est ut limitata, etiam possibilis est ut absoluta.

NULLA REALITAS ALTERI CONTRADICITUR.

XLIII. *Nulla realitas in se spectata alteri realitati pariter in se spectatae contradicit.* Ubi nulla est negatio, ibi nulla est contradictio (§. 14. cor. 1. log.) sed nulla realitas in se spectata negationem involvit (§. praec.): ergo nulla realitas in se spectata alteri pariter in se spectatae contradicit.

Coroll. 1. Quidquid realitati in se spectatae contradicit, illud non est realitas in se spectata, sed vel defectus, vel realitas cum defectu conjuncta.

Coroll. 2. Omnes possibilis realitates absolutae in eodem ente componi possunt, atque adeo ens omnibus possibilibus realitatibus absolutis praeditum est possibile.

QUID ENS POSITIVUM, PRIVATIVUM, ET NEGATIVUM?

XLIIV. *Ens positivum* dicunt, cum concipiunt quaequam realitas, ut *visio*, cum vero defectus: tamquam realitas cogitur, oritur *ens privativum*; quando refertur ad subjectum oppositae realitatis recipiendae capax, ut *caecitas in homine*; vel *negativum* in casu opposito ut *caecitas in lapide*.

QUID VOCABULA NEGATIVA?

Schol. 1. Cavendum magnopere, ne in dijudicandis realitatibus ad defectibus grammaticae vocabulorum etymologia deludamur; *paupertas* enim, verbi gratia, etsi videatur affirmationem sonare, notat defectum; contra *infinitas*, licet negationis speciem praeferat, realitatem indicat. Universim vocabula negativa absentiam idearum positivarum explicant, velut *insipidum*, *silentium*, *nilhil*, quemadmodum egregie docet Lockius (*Essat. concer. l'entend. hum. l. 2. ch. 8. §. 5.*), est nimirum negatio separatio unius ideae ab altera; hancque separationem, quae est positivismus mentis actus, vocabulo *nilhil*, vel alio quovis negativo exprimumus. Vide P. Buffier (*Traité de primi. vet. p. 2. ch. 25. nu. 357. etc.*) (conf. §. 77. sch. log.).

QUID ENS RATIONIS FICTUM ET IMAGINARIUM?

Schol. 2. Faciunt etiam mentionem *entis rationis facti*, et *imaginarii*. Primum illud est, quod extra mentis conceptum ita, ut cogitur, existere nequit, qualia sunt omnia objecta idearum abstractarum (§. 73. sch. l. 2. log.). Alterum, quod tamen eidem existentia repugnet, nos tamen ob ideam aliquam deceptricem (§. 77. schol. log.) existere posse praesumimus, ut est *republica atheorum* a Baylio confecta. Ultimum quod idea imaginaria repraesentatur (§. 152. schol. log.) ut *memoria velut idearum receptaculum* concepta.

QUID ESSENTIA?

XLV. *Essentia* est nota, quae, quod ceterae, quae in ente insunt, ex eadem profiunt, primo a nobis loco concipienda est (conf. §. 52. log.). Si plures hae proprietate gaudeant, *essentia*, dicuntur: ut *vis cogitandi in spiritu*; *vis sentiendi*, et *ratiocinandi in homine*. **Coroll.** Per se patet essentiam esse determinationem entis (§. 39.). **Schol.** Cum per id genus notas res quaelibet in certa entium classe constituantur, atque ab omnibus aliis discernatur, veteres dixerunt essentiam esse id, per quod res est *praecise haec res*, et non alia, simulque ab omnibus aliis differt, ac eam *quidditatem* vocarunt, quod per essentiam respondeatur ad quaestionem; *quid res sit?*

POSSIBILITAS EST ESSENTIA ENTIS.

XLVI. *Possibilitas est essentia entis generatim spectati*. Quidquid possibile est, ens est (§. 38.): ergo in ente generatim spectato

possibilitas primo loco concipi debet; sed essentia est id, quod primo loco concipi debet (§. praec.): ergo possibilitas est essentia entis generatim spectati.

Coroll. Clarum quoque est, quodvis ens habere suam essentiam, nec eadem unquam expoliari posse.

Schol. Sicut vero essentia entis generatim spectati est ejus possibilitas in genere; ita quoque entis cujuslibet ad certam speciem determinati essentia est ejus possibilitas ad eam speciem deducta, sive modus, quo ens ejus speciei possibile est; *sic spiritus per vim cogitandi*, *animal per vim sentiendi*, *homo per vim sentiendi et ratiocinandi*, *horologium per talem talium partium nexum possibile est*. Porro diligenter advertat philosophus, essentiam, de qua hic sermo est, esse duntaxat metaphysicam, seu idealem; realis enim, sive physica per collectionem omnium proprietatum rei existenti re ipsa convenientium constituitur, ut *monui* (§. 36. sch. 2. log.). Videri quoque potest P. Buffier (*Traité de primi. vet. p. 2. ch. 2. 4. 5.*).

XLVII. Unum generatim notat divisionis negationem; Si a sit unum, b unum, c unum, d unum etc. a, b, c, d, etc. dicuntur *multa*. *Unitas metaphysica* est negatio divisionis essentialium; multorum collectio multitudo vocatur. Videatur Dariesius.

QUID UNUM ET MULTA?

Schol. Philosophi praeterea distinguunt unum per se, et unum per accidens; illud est, cum multa, quae unum constituunt, a natura ipsa ad eam compositionem ordinantur, ut *homo constat corpore, et animo*; hoc, cum multa temere in unum conveniunt, ut *acerus lapidum temere congestorum* (*Phil. prim. §. 21. et 22.*). Alio vero, et minus proprio sensu sumitur pro eo, quod est *unicum*, ut cum dicimus: *Deus est unus*.

OMNE ENS UNUM EST.

XLVIII. *Omne ens unum est*. Cum ponitur ens, ponitur omne id, per quod ens est hoc et non aliud, id est, ponitur omnia essentialia; ergo ponitur negatio divisionis essentialium; sed haec est unitas (§. praec.); ergo cum ponitur ens, ponitur unitas, seu quod idem est, omne ens est unum.

Schol. Inde haec axiomata patefunt: *essentia rerum sunt indivisibiles, sicut numerus, non recipiunt magis et minus*. Nimirum quaternarius, exempli gratia, est numerus unus, constatque quatuor unitatibus: hae sunt quidem de se separabiles, verum, ut constituunt quaternarii essentiam, separari nequeunt; adde unitatem, sublato quaternario habebis quaternarium; deme unitatem, erit ternarius.

QUID SUBJECTUM ET AFFECTIO?

XLIX. *Affectiones* sunt ea, quae enti conveniunt, nec tamen ad essentialia retteri possunt: ens vero spectatum ut habens essentiam, et praeterea affectionum capax, *subjectum* vocabo.

Coroll. Determinationes igitur entis vel sunt essentialia (§. 45. cor.), vel affectiones.

QUAE DIVERSITAS INTER POSSIBILE ET EXISTENS ?

L. Quaestio, *quid sit?* a quaestione, *an sit?* diversa est; igitur et essentia, per quam ad illam (§. 45. scol.), ab existentia, per quam ad hanc responderetur, differt: sed essentia entis generatim spectati est ejus possibilis (§. 46.): ergo sola possibilitas ab essentia differt: et ex eo, quod aliquid sit possibile, non sequitur idem quoque existere, seu, ut habet canop: *a posse ad esse non valet illatio*. Porro quod existit, est quoque possibile: si enim non esset possibile, foret illud impossibile, et contradictionem involveret, atque adeo simul esset, et non esset, quod absurdum est (§. 11.): igitur et alterius canonis veritas patet: *ab esse ad posse valet illatio*.

Coroll. 1. Possibile igitur est vel existens, vel non existens: illud *actuale*, hoc *nudum*, vel *merum* possibile dicimus. Cum vero omne possibile sit ens (§. 38.), patet cur ens dividatur in *potentiale*, et *actuale*.

Coroll. 2. Quod possibile est opponitur impossibili, vel existenti; hoc rursus *merum* vel *nudum*: illud *logicum* vocatur.

Coroll. 3. In possibili actuali plus concipio, quam in nudo possibili: igitur existens plus est, quam nudum possibile; inde recte dico illud existere, cujus essentia est plus, quam nude possibilis.

QUID EXISTENTIA ?

LI. *Existentia* est modus, seu status essentiae, quo ea est plus, quam nude possibilis.

Schol. Idea existentiae est omnino simplex, quae ratio est, cur accurate definiri nequeat (§. 84. cor. 3. log.): sed nullum inde detrimentum capimus: res enim per se magis omnibus nota est, quam ut oratione lucidior fiat.

QUID ENS A SE, ET AB ALIO ?

LII. Enti actuali, sive existenti repugnare non existentiam manifestum est (§. 11.). Jam vero omnis repugnantia, seu impossibilitas est vel absoluta, vel hypothetica (§. 37.): ens actuale, cui absolute repugnat non existentia, *a se existere*; cui vero solum hypothetice repugnat non existentia, *ab alio existere* dicimus.

Coroll. 1. Ens a se nunquam est, nec esse potest in statu nudaee possibilitatis, atque adeo ipsa ejus possibilitas determinat existentiam, seu quod eodem recidit, ens a se, hoc ipso solum quod sit possibile, existit.

Coroll. 2. Contra vero ens ab alio potest esse in statu nudaee possibilitatis, et non fit existens nisi impleta quadam hypothesei.

Schol. 1. Cum dicimus ens *a se existere*, nolumus denotare, id a se ipso effectum esse, universim enim repugnat, ut aliquid se ipsum producat, quod suo loco demonstrabitur: sed hoc solum innuimus, ens illud non egere causa alia, a qua efficiatur, habereque in sua

essentia rationem sufficientem, cur existat, atque eam ob rem absolute repugnare, ut non sit actuale.

Schol. 2. Hypothesis illa, sub qua ens ab alio non existentia repugnata, est actio causae producentis, sive ipsa productio; cum enim ens ab alio in statu nudaee possibilitatis esse possit, eget causa, a qua existens efficiatur; quamprimum vero productus est, repugnat ut ipsum simul non existat.

QUAE CONTROVERBIA, ET QUAE STATUS ?

Res haec occasione praebuit philosophis duplicem in rebus creatis, quae nempe entia ab alio sunt, existentiam distinguendi: *formalem* unam quae sit ratio, sive, ut ajunt, forma, per quam ens redditur, et formaliter intelligitur existens, haec eadem est cum ea, quam superius (§. 51.) defini: *causalem* alteram, quae sit ratio, ob quam ens existit: haec in actione producentis, ipsius mirum omnipotentiae divinae consistit. Porro de existentia formalis quaerunt, utrum ea ab essentia existente, seu actuali realiter distinguatur, id est, utrum forma, quae essentiam actualem, denominat existentem, reapse, et nemine cogitante, ab eadem essentia diversa sit, an non? quae quaestio denique huc reducitur: an hoc concretum *essentia existens*, physicum, vel metaphysicum sit (§. 71. log.)? hoc philosophorum dubium ita resolvitur.

LIII. Si essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam est existens, tunc existentia ab essentia actuali realiter non distinguatur. Si essentia hoc ipso solum, quod producta sit, jam est existens, tunc datur jam existentia, tametsi praeter essentiam nihil omnino sit productum; sed si datur jam existentia, tametsi praeter essentiam nihil omnino productum sit, tunc existentia ab essentia actuali realiter non distinguatur; ergo si essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam est existens, tunc existentia ab essentia actuali realiter non distinguatur.

LIV. *Essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam est existens.* Essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam non est amplius nude possibilis; ergo essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam est plus, quam nude possibilis; sed essentia plus quam nude possibilis est existens (§. 50. cor. 3.): ergo essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam est existens.

EXISTENTIA AB ESSENTIA REAPSE NON DISTINGUITUR.

LV. *Existentia ab essentia actuali realiter non distinguatur.* Si essentia hoc ipso solum quod sit producta, jam est existens, tunc existentia ab essentia actuali realiter non distinguatur (§. 53.); sed essentia hoc ipso solum quod sit producta, jam est existens (§. praec.): ergo existentia ab essentia actuali realiter non distinguatur.

Coroll. Hoc igitur concretum *essentia existens* inter metaphysica referendum est.

Schol. 1. Potest et indirecte id ipsum demonstrari. Si essentia *a* existet per formam distinctam *b*, tunc etiam forma distincta *b* exi-

stret per novam formam distinctam c, atque haec rursus per aliam d, et sic porro in infinitum, atque hoc vehementer absurdum est: nimirum ut quaevis essentia ad hoc ut existat, egeat formis numero infinitis reapse inter se distinctis, cui sano id persuadeatur? Neque vero de majoris propositionis veritate jure dubitari potest; omnes enim rationes, quae ex adversariorum mente pugnant pro distinctione reali existentiae ab essentia actuali, eodem prorsus modo pugnant pro distinctione reali secundae existentiae a prima; et tertiae a secunda, et ita porro, ut paulo post palam fiet: vel si id non evincunt, neque primum efficere poterunt. Certe si forma b distincta ab essentia a non agat nova forma distincta, sed per se ipsam existere potest, cur non eodem plane modo ipsa essentia a per se ipsa absque forma distincta existere queat? Verum dum distinctionem realem inter essentiam actualem, et existentiam negamus, nequaquam simul excludo eam, quae dicitur rationis; quaeque sola cogitatione nostra perficitur, id enim alioquin ex ipsa concreti metaphysici natura per sese consequitur (§. 71. log.). Sed jam adversariorum momenta expendamus.

DILUUNTUR OBIECTA.

Schol. 2. Ajunt 1.) Si existentia ab essentia actuali realiter non distingueretur, tum entia creata existerent per suam essentiam; sed per suam essentiam existere soli Deo competit; ergo. Et id confirmatur ulterius; quia in hac hypothesis entia creata existerent necessario, et quidem non solum necessitate quadam consequente, sed omnino absoluta, et antecedente; nam ideo Deus necessitate absoluta existit, quia ejus existentia non distinguitur ab essentia: igitur etiam sibi id in rebus creatis obtineat, eae existunt necessitate absoluta.

R. d. M. si etc. per suam essentiam formaliter, c. M. per suam essentiam etiam causaliter n. M. d. m. sed per suam essentiam tam formaliter, quam causaliter existere soli Deo competit, c. m. solum formaliter, n. m. et con. Entia creata non habent quidem formam existendi a se distinctam, egeant tamen actione causae producentis, ut hanc formam acquirant, id est, ut existant: pendunt igitur a Deo in eo, ut producantur, atque adeo existentiam causalem non habent sibi internam; neque per suam essentiam causaliter existunt; ubi tamen a Deo producta fuerint, obtinent formam existendi a sua essentia actuali non distinctam; atque adeo per suas essentias formaliter existunt (conf. §. 52. sch. 2.). Contra vero Deus tam causaliter, quam formaliter per suam essentiam existit, tum quia non existit per formam a sua essentia actuali distinctam, in quo cum quovis ente creato convenit; tum quia non eget actione causae aliorum, ut hanc formam acquirat, eam enim sibi ipsi dat, non quidem hoc sensu, quod se ipsum produxerit, sed quod non sit ab alio, verum a se metipso, quodque ipsa ejus possibilitas existentiam determinet (§. 52. cor. 1. et sch. 1.), in

quo summum consistit Deum inter, ac entia creata discrimen (§. cit. coroll. 2.).

Ad confirmationem necessario necessitate aliqua consequente, non item antecedente. Cum enim entia creata non acquirant formam existendi sibi internam, nisi ex hypothesis, quod sint producta, tota necessitas, qua existunt, consequitur hanc hypothesis contingentem, quod sint producta, nititurque in principio certitudinis, vi cujus quodlibet dum est, necessario est. Atque hanc necessitatem ipsi quoque adversarii posita licet distincta existentia admittere coguntur.

In paritate ad extremum adducta falsum est quod in antecedente dicitur: ratio enim, cur Deus necessitate absoluta existat, nequaquam in eo ponitur, quod ejus existentia ab essentia actuali non reipsa distinguatur, sed in eo, quod existentia ipsius per solum possibilitatem determinetur, sive quod in ejus essentia possibili continueatur ratio sufficiens ipsius existentiae: inde nimirum sequitur, ut Deus eodem necessitate absoluta, qua independenter ab omni alio ente possibilis est, etiam existat.

2.) Si existentia ab essentia actuali realiter non distingueretur, tunc essentia entis creati esset semper, et necessario sua existentia: sed hoc absurdum est; rursus enim invehret necessitatem aliquam antecedentem: ergo.

R. d. M. si etc. tunc essentia actualis entis creati esset semper, et necessario sua existentia c. M. essentia nude possibilis n. M. sic a. m. n. con. Cum essentia hoc ipso solum, quod sit producta, jam sit existens, necesse omnino est, ut essentia actualis semper sit sua existentia, quia tamen essentia non efficitur producta, siye actualis nisi per actionem causae producentis, eadem essentia antehanc actionem in statu ndae possibilitatis considerata nondum est sua existentia: necessitas igitur, qua essentia necessario est sua existentia, consequitur hypothesis contingentem quod sit producta, et nullo pacto antecedens, seu absoluta est. Idem esto iudicium de hac enunciatione: essentia entis creati est existens; vera siquidem est, si essentia ponatur producta: falsa autem, si essentia nude possibilis intelligatur.

3.) Essentia actualis est indifferens ad accipiendam existentiam, sed quod est indifferens ad alterum, realiter ab eo distinguitur; ergo. Hanc porro indifferentiam physicam esse hac nituntur ratione ostendere: essentia actualis perficitur per existentiam, sicut quaevis potentia passiva per suum actum, sed quaevis potentia passiva est physice indifferens ad suum actum: ergo etiam essentia actualis est physice indifferens ad existentiam.

R. d. M. Essentia actualis est logicè indifferens ad accipiendam existentiam, c. M. est physice indifferens n. M. sic d. M. m. n. con. Duplicem statuunt philosophi indifferentiam unius ad alterum; physicam, quae tum habetur, cum aliquid enti jam existenti acce-